

Korea: země knih, rebelů i snů. Na Ústavu asijských studií FF UK ji studují přes 70 let

Podle Miriam Löwensteinové je Korea pestrá, nepředvídatelná země bohatá na lidovou i vysokou kulturu, jejíž podobu po staletí ovlivňuje umění, společenský řád i jeho překračování. Pražská koreanistika patří k jednomu z nejstarších center tohoto druhu v Evropě.

Měla korejská válka své mýty? Jak podobné jsou vlastnosti středověkého korejského rebela představám, jaké o odbojných povahách panovaly v Evropě? Pražská koreanistika je centrem, které se stejně jako mnohá jiná věnuje staré historii země, filozofii a literatuře, ovšem její posluchači se během let strávených studiem dotknou i současné korejské kultury i třeba nacionalistických tendencí výkladu národních dějin v soudobých učebnicích.

Koreanistika při FF UK spolupracuje s oborovými pracovišti v Berlíně, Bochumi a Paříži, s nimiž organizuje výzkumné spolupráce, vědecké a studentské konference i výměnné pobyty pro pedagogy. V uplynulých letech získalo toto pracoviště také několik ocenění: za přínos korejskému jazyku si v říjnu roku 2020 připsalo Cenu předsedy vlády Korejské republiky. Cenu prezidenta Korejské republiky obdržela docentka Miriam Löwensteinová. Společně s překladatelem Markem Zemánkem také převzala Velkou překladatelskou cenu od Literature Translation Institute of Korea. Uznání se oběma autorům dostalo za komentovaný překlad kroniky *Samguk jusa*.

Koreanistika na FF UK existuje 70 let. Odkud a kam se obor během posledních sedmi dekad posunul?

Jeho kořeny leží v roce 1950 a tehdy začínal úplně od začátku – prvními disciplínami, jimž se naši tehdejší kolegové věnovali, byl jazyk, literatura a historie. Dnes je asi těžké představit si situaci, kdy na regále některé knihovny stojí doslova pár knížek a ty jsou v ruštině. Severokorejské knihy přicházely o něco později. První koreanisté, učitelé a studenti, vytvářeli náplň koreanistiky společně, dílem podle reálných možností a dostupnosti pramenů a svých kontaktů, dílem podle vlastních zájmů, ale také podle poptávky, která v době tehdy probíhající korejské války přicházela z jiných sfér než akademických. Nechci tím vůbec říct, že ta včerejší koreanistika byla méněcenná, naopak, pokaždé jsem znovu překvapená, když se probírám diplomovými pracemi svých starších kolegů. Jsou opravdu na úrovni. Co oboru tehdy chybělo, zřejmě nahradilo osobní nadšení a schopnost sehnat si informace i literaturu mimo republiku.

Obor se zejména v uplynulých patnácti letech rozrostl co do počtu pedagogů a studentů. Rozvíjí se také mezinárodní spolupráce. Kontakt se světem je pro všechna centra korejských studií ve světě nezbytný a výměna zkušeností formou přednášek dalších vyučujících se stala naprosto běžnou praxí. Není totiž možné pokrýt celé spektrum toho, co si pod pojmem koreanistika představujeme, a zároveň mít vlastní specializaci. Změny se dějí postupně, asi žádnou z posledních jsme nepovažovali za úkornou, takže přicházejí a stávají se přirozeně naší součástí.

Jaké oblasti výzkumu jsou podle vás v současnosti nejvíc atraktivní?

Přišla jsem v roce 1993, takže už se na fakultě pohybuji sedmadvacet let. V raných 90. letech se teprve utvářely kontakty s Korejskou republikou, otvíraly se možnosti stipendijních pobytů v Koreji a po Evropě. Korejská republika tehdy začínala se svou ekonomickou i kulturní expanzí, což znamenalo, že vedle klasicky pojatých korejských studií s důrazem na kvalitní výuku a vědu začala vznikat nová

nejrůzněji pojatá centra, většinou zaměřená na výuku jazyka a směs znalostí, které se souhrnně říká korejská kultura – tedy populární kulturu, jídlo a jednotlivé sociální fenomény.

Klasických center, k nimž se počítáme i my, zůstalo v Evropě několik: Bochum v Německu, pracoviště kolem pařížské Sorbonny a londýnská School of Oriental and African Studies. Pochopitelně ještě koreanistiky v Petrohradě a Moskvě, ale ty jsou přece jen poněkud méně pružné a nemají zřetelnou koncepci. Odpověď na vaši otázku se tedy bude lišit podle toho, zda mluvíme o nově vzniklých korejských studiích v zemích, kde se před dvaceti lety založily jako přidružená část korejské ekonomické expanze, nebo o klasických koreanistických studiích.

Ve Francii, Německu a u nás se víceméně hlásíme k tradici zkoumání staré historie, filozofie a literatury a ke společným projektům, na nichž se dá demonstrovat naše životaschopnost. Poněkud ustoupil zájem o lingvistiku a výrazně přibylo historických témat. Starší historie a literatura se v posledních letech staly častými disciplínami našich doktorandů, jejichž zájmy jsou velice specifické. Věnují se zobrazení rebelů a špatných žen ve středověkých kronikách, japonským pirátům napříč staletími, požárům ve středověku, ale i nacionalistickým interpretacím dějin v učebnicích a mytologii korejské války. To vše jsou relativně originální pole, která nám při nejrůznějších kolokviích přinášejí respekt vzhledem k obtížnosti a relevanci zkoumaného. Pro jejich zvládnutí totiž nestačí jen slušná znalost moderního jazyka a prostředí.

Na jakých projektech pracujete vy sama?

Osobně se orientuji na klasickou literaturu jako své hlavní pole, kterým ovšem zabíhám také do historie a náboženství. Korejskou literaturu chápu v nejširším smyslu slova jako písemnictví a stále mám co objevovat: v posledních letech jsem se například zamilovala do deníkové a cestopisné literatury. Osobní projekty a lásky se ovšem kříží s poptávkou a přizváním k zahraniční monografii znamená pokaždé poněkud jiné spektrum bádání, otevření dalších dveří do obrovského a inspirativního prostoru.

Z toho, co mám za sebou, mám asi největší radost z překladu středověké kroniky Samguk jusa, kterou jsme s kolegou Markem Zemánkem vydali před osmi lety a stále se k ní vracíme v nových podobách. Naposledy v projektu Korea Foundation, kde nás zajímalo, jakým způsobem jsou jednotlivé příběhy překódované v nejnovější době. Kromě historické prózy mě těšily překlady další klasiky, literártských anekdot a malých příběhů určených pro pobavení, což je formát, který konkrétně v Im Pangovově sbírce *Zápisky za hranicí uvěřitelného* (Togga, 2018) připomíná evropské strašidelné příběhy.

Začaly mě bavit také adaptace kanonických děl. V nich se k vážnému úmyslu mnohdy připojuje ideologie, a to vede k rekódování původního díla a většinou nacionalistickým reinterpetacím. Tato kombinace je velká výzva. Literární studie mě často zavedly k překladům, a pokud bych se chtěla něčím pochlubit, pak tím, že jsem to zřejmě přenesla i na své studenty: jejich překlady klasické prózy jsou zatím jen v počátcích, ale už samotná chuť se do klasiky pustit znamená

dobrou zprávu.

Co člověka motivuje k tomu jít studovat jazyk, kulturu a dějiny pro nás poměrně dost vzdálené země?

V žádném případě nejsem člověkem, který by odmala inklinoval k jiným kulturám, před studiem jsem svými zájmy kotvila v Evropě. Na koreanistiku jsem nechtěla, chtěla jsem studovat literární vědu, ta ovšem nebyla v nabídce a ke zvolené rusistice musela být kombinace. Zvolila jsem ze tří možností – občanská výchova, dějepis a právě koreanistiku, protože se mi zdála nejsnesitelnější. Že jsem u ní zůstala, je jiný příběh. Dnešní studenti jsou různí, asi nejvíc záleží na první představě o Koreji. Přicházejí k nám ti, které zajímají serióznější disciplíny, ale i hodně těch nevyhraněných, které zaujal jazyk nebo nějaký román a chtěli se o něm dozvědět víc. Před dvaceti lety vyvolávalo zájem taekwondo, dnes je pro mnohé mladé lidi zajímavý zejména korejský pop.

Jak jste zmínila, práce vašeho oddělení závisí i na mezinárodní spolupráci se zahraničními odborníky a univerzitami. Která spolupráce je v tomto směru obzvlášť významná?

Kvalitu každého oboru, a hlavně nadstandard, je možné vybudovat jen s grantem a velkými kontakty. S Koreou v posledních patnácti letech máme skvělé zkušenosti, dvakrát po sobě jsme dostali prestižní grant Academy of Korean Studies, takže posledních deset let byl výzkum podporován z Koreje. Není to příspěvek na rozvoj oboru, ale na rozličnou vědeckou a odbornou činnost od vydávání knížek přes cesty na konference a podporu doktorandů. To nám pomohlo ne snad ke zvýšení životní úrovně, ale k tomu, abychom mohli být v kontaktu se světem, účastnit se akcí, které zaručují prestiž, nebo je dokonce pořádat. Na grantu vyrostlo několik dnešních přednášejících a doktorandů oboru. Je zajímavé pozorovat, jak mladí kolegové krok za krokem zvládají jednotlivé disciplíny a co všechno se za pár let naučili, když

se jim poskytla příležitost. Jeden rok se konference účastní doktorand jako roztřesený účastník, podruhé je editorem konferenčního sborníku, potřetí může mít na starosti panel.

Kromě toho má většina z nás i osobní, menší granty a studijní pobyty od různých nadací, překladatelské granty, získali jsme také ještě podporu překladatelských workshopů pro studenty. V loňském roce jsme tak mohli uspořádat workshop, kde jsme se studenty překládali knihu moderního autora Kim Onsua *Skříň číslo 13*. Tu jsme ve speciálním semináři provedli procesem od prvopřekladu až po finální text, který vyšel jako kniha (Nová vlna, 2020). Při tom měli studenti možnost nejen se s autorem sejít na třídním workshopu, ale seznámit se i s procesy nakladatelské práce a možnostmi publikace. Letos jsme seminář i workshop zopakovali, tentokrát s korejskou povídkářskou hvězdou největší velikosti Pak Mingjuem. Z toho bychom rádi udělali tradici.

Z větších mezinárodních akcí se pak podařila výroční konference Association for Korean Studies in Europe v roce 2017, z menších konference o velkém literátu 15. století Kim Sisŭpovi, z níž vzešla mezinárodně obsazená monografie, která vyjde v příštím roce v nakladatelství Brill. Navíc bych vyzdvihla spolupráci s univerzitami v Bochumi, Berlíně a Paříži, s nimiž se setkáváme jednou ročně.

Je mezi uchazeči o koreanistiku velký zájem? Jak se mohou během studia profilovat?

Několik let je počet uchazečů na náš obor nadměrný, letos jich bylo něco přes 130. Jsme pochopitelně pyšní, že je o koreanistiku velký zájem, zároveň to přináší zodpovědnost už v oné přijímací fázi: vybrat spravedlivě. Nejsem si jistá, zda naplňujeme představy studentů prvního ročníku, je ale jisté, že jim s o něco vylepšenou personální situací vycházíme vstříc a zařazujeme kromě klasických předmětů také některé vysoce inspirativní a oddechové tak, abychom upozornili na produktivní fenomény, které by stály za zkoumáním.

Profilace se v posledních letech příliš nemění, školní práce víceméně odpovídají specializacím učitelů s mírnou převahou prací historických, literárních, lingvistických, sociolingvistických a buddhologických. Se současnými horkými tématy v Koreji se ale objevují také práce etnologické, jako sebevraždy, adopce či rodinné právo. Mnoho studentů má zájem také o KLR, ale téma je značně obtížné vzhledem k nedostatku věrohodných zdrojů, proto je povolujeme spíše výjimečně a raději až v magisterském stupni.

Co pro vás znamená Korea? Ovlivňuje nějak korejská kultura tu českou?

Korea, jak se píše v jejím nejstarším mýtu, je země neomezených možností. Pro mě je to pestrá nepředvídatelná krajina s naivní i rafinovanou kulturou, kde lidé odjakživa oscilovali mezi knihami, imperativy, sny a rebelií. Vyhovují mi její barvy, vůně i pachy, chutě a temperament. Korea už minimálně deset let české prostředí ovlivňuje, mladší generace většinou zná takzvanou korejskou vlnu hallju, která u nás definitivně prorazila díky korejskému popu. Návazně pak díky možnostem internetu sledují mladí Češi korejské televizní seriály, líbí se jim korejské tváře a oblečení, jídlo.

Řekla bych, že v Čechách proběhla celá ta vlna o mnoho vlažněji než v západní Evropě, některé aspekty tohoto typu korejské kultury se už i u nás etablovaly ne jako módní

výstřelky, ale jako součást běžného života. Zaznamenala jsem skupiny lidí, kteří adorují všechno korejské a emotivně odmítají i sebenevinnější kritiku. Pokud se jim přeložený román nezdá být podle jejich představ, odsoudí ho jako nedostatečně korejský. To je ovlivnění, které vede mladé k tomu, že se chtějí naučit korejsky, vypadat korejsky a něco se o moderní Koreji dozvědět. A to je dnes vzhledem ke korejské sebe prezentaci prostřednictvím nejrozličnějších institucí od velvyslanectví po zájmová sdružení možné. Běžný Čech ví, že Korea existuje, má povědomí o severním režimu a Jih se mu redukuje na nějaký obecnější obraz o tom, že Korejci vyrábějí kvalitní mobily a auta, že jsou slušní, pilní, nadměrně pracují a jedí ostrá jídla.

Doc. Miriam Löwensteinová, Ph.D., absolvovala obory koreanistika – rusistika na Filozofické fakultě UK, pracovala v Orientálním ústavu AV ČR a od roku 1993 působí v Ústavu asijských studií FF UK. Zabývá se korejským písemnictvím a v jeho rámci literátskými narativními žánry. Je autorkou mnoha studií o středověké literatuře, odborných a populárních monografií a překladů staré a moderní literatury i poezie.